

Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjauninājumi

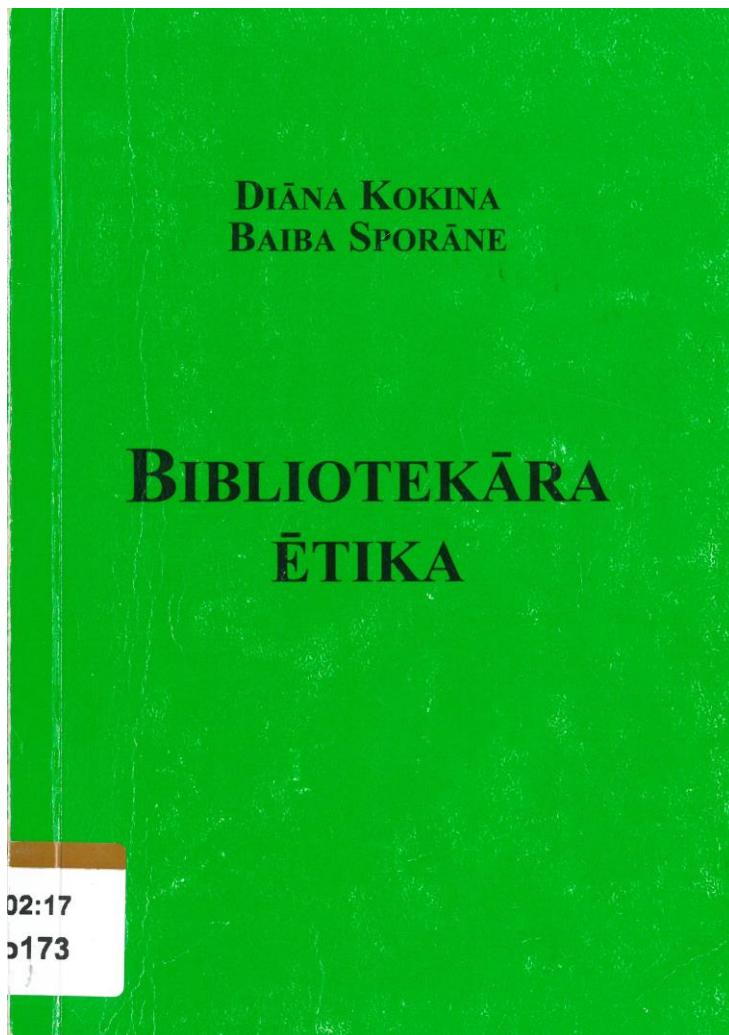
Latvijas bibliotekāru 13. kongress

2020. gada 23. aprīlis

Māra Jēkabsons, Latvijas Bibliotekāru biedrības valdes priekšsēdētāja

Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa izveide

- Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss izveidots 2001. gadā
- Latvijas bibliotekārās sabiedrības rosināta Latvijas Bibliotekāru biedrība (LBB) izveidoja Ētikas komisiju 6 bibliotēku jomas speciālistu sastāvā
- Izstrādājot kodeksu, tika ņemti vērā bibliotekāru ieteikumi un priekšlikumi
- Ētikas komisijas piedāvātais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss tika apstiprināts LBB valdes sēdē 2001. gada 21. novembrī

Rīga, 2002

BIBLIOTEKĀRA PROFESIONĀLĀS ĒTIKAS KODEKSS

Kodeksa mērķis ir apliecināt bibliotekāra profesijas ideālus, principus un pamatnostādnes demokrātiskas un cilvēktiesību ievērošanā balstītas sabiedrības attīstībā.

Ar šo kodeksu Latvijas bibliotekārs izsaka gatavību nodrošināt katras personības tiesību respektēšanu, intelektuālās brīvības aizsargāšanu, cilvēces atmiņas fonda saglabāšanu, informācijas brīvības nodrošināšanu personības un sabiedrības pozitīvai attīstībai.

Ētikas kodekss ietver visiem bibliotekāra profesijas pārstāvjiem ieteicamos standartus. Kodeksu iespējams izmantot ētiska rakstura problēmu apspriešanai un konkrētu risinājumu meklējumiem Latvijas bibliotekārajā sabiedrībā.

1. Bibliotekārs izturas ar cieņu pret savu profesiju un apzinās tās vērtību un nepieciešamību sabiedrības attīstības procesā.
2. Bibliotekārs ar savu profesionālo darbību un izturēšanos veicina profesijas attīstību un paaugstina profesijas prestižu sabiedrībā.
3. Bibliotekārs izrāda lojalitāti un uzticību bibliotēkai, tās politikai un darbības principiem.
4. Bibliotekārs neizmanto viņam pieejamos informācijas avotus un tehniskos resursus savtīgiem nolūkiem.
5. Bibliotekārs atbalsta un aktīvi darbojas profesionālajās organizācijās un asociācijās.
6. Bibliotekārs piedalās profesionālā darba pilnveidošanā, kas orientēts uz profesionālo izaugsmi.
7. Bibliotekārs rūpējas par tādu personisko kvalitāšu izkopšanu, kas sekmē viņa personības attīstību un profesionālo darbību.
8. Bibliotekārs darbā ievēro vispārpieņemtās ētiskās un estētiskās normas.
9. Bibliotekārs glabā bibliotēkā esošos informācijas resursus un veicina to aktīvu izmantošanu.
10. Bibliotekārs garantē informācijas izguvi un nodošanu, to racionāli organizējot, darbojoties objektīvi un profesionāli.
11. Bibliotekārs izvēlas un piedāvā informāciju bez informācijas avotu cenzūras, bez reliģisku, politisku, dzimuma, sociālu, seksuālās orientācijas, rasu piederības diskriminācijas, ievērojot bibliotēkas misiju, mērķus, uzdevumus un informācijas komplektēšanas politiku.
12. Bibliotekārs atbalsta un veicina vārda, informācijas izplatīšanas un saņemšanas brīvību.
13. Bibliotekārs nodrošina augsta līmeņa pakalpojumus, sniedzot lietotāja vajadzībām atbilstošu un objektīvu atbildi uz katru lietotāja jautājumu, izturoties ar cieņu pret bibliotēkas lietotāja pieprasījumu.
14. Bibliotekārs nodrošina konfidencialitāti, kas attiecas uz personiska rakstura ziņām, kuras sniedz lietotājs, kā arī attiecībā uz lietotāja izmantotajiem informācijas avotiem.
15. Bibliotekārs izturas ar cieņu pret saviem kolēģiem un viņu darbu, aizstāv viņu intereses, ja tās nav pretrunā ar profesionālās ētikas normām.
16. Bibliotekārs dalās ar kolēģiem pieredzē un zināšanās, veicinot profesionālo attīstību.
17. Bibliotekārs respektē intelektuālā īpašuma tiesības.

Bibliotēkas Pasaule, Nr. 20, 2002

Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšana

- Reaģējot uz vairāku Latvijas bibliotēku nozares speciālistu izteikto viedokli par to, ka 2001. gadā izstrādātais Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss ir saturiski novecojis, pēc LBB valdes iniciatīvas tika uzsākts darbs pie Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas
- LBB valdes darba grupas darbs visu 2018. gadu un 2019. gada pirmo pusi
- 2019. gada vasaras un rudens sezonā kodeksa atjauninājumi tika apspriesti LBB reģionālajos pasākumos Vidzemē, Kurzemē, Latgalē un Zemgalē
- 2019. gada nogalē tika izveidota Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas komisija 7 bibliotēku jomas speciālistu sastāvā
- 2020. gada 20. februārī notika Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksa atjaunināšanas komisijas sēde, kur komisija apstiprināja atjaunināto Latvijas bibliotekāru ētikas kodeksu. Komisijas apstiprinātais kodekss akceptēts LBB valdes 2020. gada 20. marta sēdē

Profesionālo ētikas kodeksu veidi

- **Inspirējošs kodekss** – pārstāv ideālus, pēc kuriem savā darbā būtu jāvadās profesijas pārstāvjiem
- **Regulējošs kodekss** – ietver noteikumus, ar kuru palīdzību tiek regulēta uzvedība
- **Audzinošs kodekss** – ar paskaidrojumiem un ilustrācijām, lai palīdzētu pieņemt praktiskus lēmumus ētisku problēmu gadījumā
- **Deklaratīvs; ieteicošs; reglamentējošs**

Kādam jābūt profesionālās ētikas kodeksam

- Īsam
- Vienkāršam, saprotamam un loģiskam
- Mērķtiecīgam, praktiskam un reāli izpildāmam
- Pilnībā jābūt aptvertiem visiem bibliotēku darba procesiem un virzieniem
- Jārada pozitīvas emocijas un vēlmi ievērot izvirzītos noteikumus

Ētikas kodeksa sastāvdaļas

- Ievads jeb preambula
- Pamatdaļa jeb ētikas kodeksa saturs
- Nobeigums jeb kopsavilkums (vēlams, tomēr reti sastopams)

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss

- **Inspirējošs un ieteicošs kodekss**
- Pārstāv profesionālos ideālus un vadlīnijas
- Nav tukši vārdi, bet konkrēti ierosinājumi vēlamajai situācijai
- Īss, vienkāršs, saprotams
- Nosaka vispārīgus principus, ne – detalizētu darbību

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss

- Lai gan kodekss veidots un atjaunināts pēc LBB iniciatīvas, tas ir **nacionāls kodekss visiem Latvijas bibliotekāriem**, nevis tikai LBB biedriem
- Kodeksa **mērķis** – **veicināt ētisku rīcību profesijā**, tādējādi sekmējot bibliotēku attīstību un profesijas prestižu
- Sodu nebūs, ar varu uzspiest kodeksa izpildi nav iespējams, taču kodeksa saturu var izmantot pārrunām kolektīvā

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss, 2020

Preambula

Kodekss apliecina bibliotekāra profesijas vērtības un pamatprincipus, kurus savā darbā jāievēro ikvienam profesijas pārstāvim. Kodeksa mērķis ir mudināt uz ētisku rīcību profesijā, tādējādi sekmējot bibliotēku attīstību un profesijas prestižu. Ar bibliotekāra profesiju kodeksā tiek saprasti visu veidu bibliotēkās un bibliotēku jomā strādājošie. Kodekss izsaka Latvijas bibliotekāru apņemšanos ievērot ikviena cilvēktiesības un pamattiesības, iestāties par vārda brīvību un informācijas pieejamību un sniegt kvalitatīvus bibliotēku pakalpojumus, apliecinot bibliotēku nozīmi demokrātiskas un ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā. Kodeksu iespējams izmantot ētiska rakstura problēmu apspriešanai un konkrētu risinājumu meklējumiem Latvijas bibliotekārajā sabiedrībā

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss, 2020

Profesija

1. Bibliotekārs izturas ar godu un cieņu pret savu profesiju un apzinās tās vērtību un nepieciešamību sabiedrības un valsts procesos.
2. Bibliotekārs ar savu profesionālo darbību un izturēšanos veicina profesijas attīstību un prestižu, uztur profesionālu tēlu gan reālajā, gan virtuālajā vidē.
3. Bibliotekārs aktīvi veicina bibliotēku darba attīstību, rūpējas par savas profesionālās kvalifikācijas un kompetences pilnveidošanu, dalās pieredzē un zināšanās ar kolēģiem, atbalsta un līdzdarbojas profesionālajās organizācijās.
4. Bibliotekārs veicina profesijas pēctecību, atbalsta un motivē jauno kolēģu ienākšanu darba vidē.

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss, 2020

Pakalpojumi

5. Bibliotekārs savus darba pienākumus veic godprātīgi, atbildīgi un nesavtīgi; bibliotekāra personīgie uzskati nedrīkst ietekmēt viņa profesionālo pienākumu veikšanu.
6. Bibliotekārs atbalsta vārda brīvību un sekmē brīvu un vienlīdzīgu piekļuvi informācijai.
7. Bibliotekārs nodrošina kvalitatīvus, daudzveidīgus, sabiedrības vajadzībām atbilstošus un aktuālus bibliotēkas pakalpojumus, veicina to izmantošanu un attīstību.
8. Bibliotekārs profesionāli pārvalda bibliotēkas informācijas resursus, nodrošina tiem piekļuvi un popularizē tos.
9. Bibliotekārs pārvalda un piedāvā informāciju, ievērojot neitralitāti, bez cenzūras un diskriminācijas.
10. Bibliotekārs neizmanto viņam pieejamos informācijas avotus un tehniskos resursus savtīgiem nolūkiem, nepieļauj interešu konflikta situācijas.

Latvijas bibliotekāru ētikas kodekss, 2020

Sabiedrība

11. Bibliotekārs ir lojāls savai kopienai un institūcijai.

12. Bibliotekārs ievēro vispārpieņemtās ētikas normas un ar cieņu un toleranci izturas pret bibliotēkas apmeklētājiem, kolēģiem un citiem sabiedrības pārstāvjiem, ir laipns komunikācijā ar ikvienu.

13. Bibliotekārs pārzina un ievēro intelektuālā īpašuma tiesības un personas datu aizsardzības principus.

14. Bibliotekārs iestājas par savas bibliotēkas, tās lietotāju, citu bibliotēku un bibliotekāru tiesībām un interesēm, ja tās nav pretrunā ar citu cilvēku tiesībām, un interesēm.

15. Bibliotekārs īsteno uz sadarbību vērstu komunikāciju, veicina uzticēšanos un kopīgu mērķu sasniegšanu sabiedrības ilgtspējai, kultūras un zinātnes attīstībai.

Lai izdodas!

